

İSTANBUL’DA BULUNAN SİYER-İ NEBİ YAZMALARINA AİT MİNYATÜRLERDEKİ UÇAR VAZİYETTEKİ MELEK TASVİRLERİ*

Ezgi TEMEKOĞLU

Doktora Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Konya/Türkiye, tmkezgi@gmail.com,
https://orcid.org/0000-0001-6332-9098

Temekoğlu, Ezgi “İstanbul’da Bulunan Siyer-i Nebi Yazmalarına Ait Minyatürlerdeki Uçar Vaziyetteki Melek Tasvirleri”. Kalemîşi 19 (2021 Güz): s. 166–181. doi: 10.7816/kalemîşi-09-19-05

ÖZ

Siyer-i Nebi, Darir tarafından 14. yüzyıl sonunda Mısır’da Memlük Sultanı Berkuk için Türkçe yazılmış bir eserdir. Yazılışından yaklaşık iki yüz yıl sonra Osmanlı Sultanı III. Murat, eserin resimli nüshasını istemiştir. Eser, saray nakkaşhanesinde 1595 yılında altı cilt olarak hazırlanmıştır. Günümüze beş cildi ulaşan bu eser; Hz. Muhammed (s.a.v.)’in hayatını ayrıntılarıyla anlatır ve içerisinde belgelere göre 814 minyatür yer alır. Topkapı Sarayı müzesinde TSMK H.1221, TSMK H.1222, TSMK H.1223 numaralı orijinal nüshalar yer alırken, Türk ve İslam Eserleri Müzesinde ise Dublin Chester Beatty Library’de bulunan nüshanın kopyası TIEM 1974 nolu nüsha yer almaktadır. Siyer-i Nebi yazmasına ait minyatürler Osmanlı Klasik Dönemi resim sanatının özelliklerini taşımaktadır. Hz. Muhammed (s.a.v.)’in hayatını anlatan eserin minyatürlerindeki melek tasvirleri, genel olarak farklı renklerde ve farklı pozisyonlarda karşımıza çıkmaktadır. Siyer-i Nebi yazmasına ait melekleri, uçar vaziyette, ayakta durur vaziyette, oturur vaziyette, at üzerinde olanlar şeklinde değerlendirmek mümkündür. Bu çalışmada İstanbul’da bulunan Siyer-i Nebi yazmalarına ait minyatürlerde farklı konumlarda tasvir edilen meleklerden uçar vaziyettekiler ele alınmıştır. Uçar şekilde verilen melekler, iki veya dört kanatlı, bir kanadı aşağı bir kanadı yukarı bakanlar ve kanatları çapraz şekilde olanlar olarak farklı şekillerde tasvir edilmişlerdir. Söz konusu melek tasvirleri, kıyafet ve renk kullanımı, el ve kol hareketleri ile yüz tipleri yönüyle değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Minyatür, Siyer-i Nebi, melek, Darir

Makale Bilgisi:

Geliş: 11 Ekim 2021

Düzeltilme: 13 Kasım 2021

Kabul: 21 Kasım 2021

© 2021 Kalemîşi. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

* Bu çalışma, Prof. Dr. Ali Baş danışmanlığında, S.Ü. Sosyal Bilimler Enst. Sanat Tarihi Anabilim Dalı’nda hazırlanmış olan “İstanbul Topkapı Sarayı ile Türk ve İslam Eserleri Müzesinde Bulunan Siyer-i Nebi Yazmalarına Ait Minyatürlerdeki Melek Tasvirleri” başlıklı yüksek lisans (TEMEKOĞLU, 2018) tezinden geliştirilerek hazırlanmıştır. Bu çalışmalarda emeği geçen hakkını ödeyemeyeceğim danışmanım Prof. Dr. Ali BAŞ’a teşekkür ederim..

Giriş

Erzurumlu şair Mustafa Darir, "Hz. Muhammed'in hayatını konu alan Siyer-i Nebiyi, eğitim görmek için geldiği ve Türkçenin yaygın olarak konuşulduğu Mısır'da, 1398 yılında Türkçe yazmış ve eserini dönemin Memluk Sultanı Berkuk'a sunmuştur" (Bağcı vd., 2006: 157.). 15. yüzyıldan itibaren Osmanlı saray çevresinde de beğenilen eser, tasvir sanatının yoğun olarak yapıldığı 16. yüzyılın son çeyreğinde, saray nakkaşhanesinde 3. Murad'a sunulmak üzere istinsah edilerek resimlenir (Bağcı vd., 2006, s.157.). Fakat sultanın ölümü üzerine eser 1595 yılında Sultan 3. Mehmet'e sunulmuştur. Eser dili bakımından 14. yüzyıl Anadolu Türkçesi için de oldukça önemlidir. Eserin metin kısmı sade bir Türkçe ile nesir ve nazım şeklinde karışık olarak yazılmıştır. Ayetler Arapça verilmiştir. Manzum kısımlar, bazen dönemin şairlerinin Hz. Muhammed (s.a.v.)'e yazdıkları övgüler, bazen de kahramanlar için veya onların ağzından söylenen sözleri içerse de mensur kısımlarda Hz. Muhammed (s.a.v.)'in hayatının anlatılmadığı görülmektedir (bkz: Kaplan, 2006, Eren, 2002, Dikmen, 2009). Mensur olarak yazılan ve içinde manzum parçalar bulunan Siyer-i Nebî adlı eserin nüshaları farklı kütüphanelerde bulunmaktadır.

Minyatürlü nüshalardan, TSMK. H. 1221 numaraya kayıtlı eser Siyer-i Nebî'nin birinci cildir. İkinci cilt de yine aynı kütüphanede olup H. 1222 numaralı demirbaşaya kayıtlıdır. Üçüncü cilt, New York Public Library'de Spencer Koleksiyonu'nda yer almaktadır. Dördüncü cilt, Dublin Chester Beatty Library, T. 419'da bulunmakla birlikte bu cildin bir kopyası İstanbul Türk ve İslâm Eserleri Müzesi, TİEM. 1974'tedir. Beşinci cilt kayıp olduğu için bu cilde ait minyatürlere ulaşılamamıştır. Uzun süre bu cildin Doğu Almanya'da Dresden'de olduğu düşünülmekteydi. Fakat yapılan araştırmalarda, eserin burada olmadığı anlaşılmıştır (Aktaran Dikmen, 2009:40). Altıncı cilt, TSMK. H. 1223 numaralı kayıta bulunmaktadır.

New York ve Dublin'de bulunan ciltlerin yurt dışına nasıl götürüldüğü hakkında bir bilgi yoktur. 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başlarında İslâm sanatları ile ilgilenen Batılı araştırmacılar tarafından götürülmüş olabileceği (Alıntılıyan, Dikmen, 2009:40) ya da 1. Dünya Savaşı'ndan sonraki zamanlarda müzeden kaçırılmış olabileceği (Alıntılıyan, Dikmen, 2009, s. 40) tahmin edilmektedir. Bu çalışmada, sadece İstanbul'da bulunan Siyer-i Nebi yazmalarındaki farklı konularda verilen meleklerden uçar vaziyetteki melek tasvirleri ele alınmıştır.

Yazmalardaki minyatürler üslup açısından değerlendirildiğinde, bunların birden fazla nakkaş tarafından yapıldığı görülmektedir. Kılık kıyafetlerde genel anlamda üslup birliği sağlanmış gibi görülse de tip olarak nakkaşların kullandığı özellikler farklılaşabilmektedir. Siyer-i Nebi yazmasının İstanbul'daki dört nüshası ele alındığında bunların üç farklı nakkaş tarafından resimlendiği anlaşılmaktadır. Bunlar; Nakkaş Hasan (Tanındı, 1984, s.41), Nakkaş Osman (Eren, 2002, s.104.), Nakkaş Lütfi Abdullah'tır (Alıntılıyan, Dikmen, 2009, s. 40). Buna bağlı olarak, yapılan çalışmalarda Topkapı Sarayı Müzesi H. 1221'de tek nakkaşın, H. 1222 ve 1223'de ise iki nakkaşın çalışmış olabileceği düşünülmektedir.

Siyer-i Nebî

Birinci cilt, Cenâb-ı Hak'tan övgülerle bahsedilmesi, Hz. Muhammed (s.a.v.)'e övgü, dört halifenin övülmesi, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin, Hz. Hamza ve Abbas'ın zikredilmesi ile başlamaktadır. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in nurunun bütün mahlûkattan önce yaratılışından ve peygamberden peygambere nasıl geçtiğinden, Hz. Muhammed'in soyu, zemzem kuyusunun kazılması, dedesi Abdülmuttalib'in Abdullah'ı kurban etmek istemesi ve akabinde gelişen olaylar, Fil olayı, azılı düşmanlarından olan Ebu Cehil ile mücadelesi ve güreşi, mucizelerinin halk arasında yayılmasına kadar geçen süreci anlatır (Dikmen, 2009, s. 39).

İkinci cilt, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in ilk hanımı Hz. Hatice ile tanışması, ticaretle uğraşan aynı zamanda zengin bir hanım olan Hz. Hatice'nin Hz. Muhammed (s.a.v.)'e evlenme teklifinde bulunması, düğün hazırlıkları ve evlenmeleri ile başlamaktadır. İlk vahyin gelmesi ve peygamberlik görevinin başlaması, ilk Müslüman olanlar, Cebrail'in Hz. Muhammed (s.a.v.)'e abdest almayı ve namaz kılmayı öğretmesi, sonrasında Hz. Muhammed (s.a.v.)'in peygamberliğine inanmayanların eziyette bulunmaları, inanmayanlara karşı Hz. Muhammed (s.a.v.)'in mucize göstermesi şeklinde sonlandırılmaktadır (Dikmen, 2009, s. 39).

Üçüncü ciltte, ilk olarak Hz. Muhammed (s.a.v.)'in en büyük mucizesi olan Miraç olayı anlatılır. Ardından Hz. Muhammed (s.a.v.)'in eşi Hz. Hatice'nin ve amcası Ebû Tâlib'in ölümü, Hz. Ebubekir'in kızı Hz. Aişe ile nişanlanması, Müslümanlığın yayılmaya başlaması, Mekke'den Medine'ye hicret, Selmân-ı Fârisî'nin başından geçen olaylar, oruç tutma ve zekât verme, Cebrail'in namaz vaktinin halka nasıl bildirileceğini söylemesi (Dikmen, 2009, s. 39) anlatılır.

Dördüncü cilt, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in kızı Fatımâ'nın doğumunun anlatılması ile başlar. Hz. Muhammed'in yeğeni Hz. Ali ile kızı Fatımâ'nın evlenmesi, Bedir savaşı için yapılan hazırlıklar, savaşın safhaları, Ebû

Cehil'in savaşta ölmesi, Uhud savaşı hazırlıkları, savaş esnasında Hz. Muhammed'in yaralanması, Hz. Muhammed'in amcası Hamza'nın savaşta öldürülmesi, İslâm düşmanı Süfyan b. Hâlid'in öldürülmesiyle devam etmektedir (Dikmen, 2009, s. 40).

Minyatürlü *Siyer-i Nebi*'nin beşinci cildi kayıptır. Ancak, metnin sadeleştirilerek yayınlanmış baskılarından Huzeyl, Kurayza, Lihyân kabileleriyle yapılan savaşlar, Dümetül-Cendel Gazası, Hendek Savaşı, İfk Hâdisesi, Hz. Ali'nin savaşlarda gösterdiği yiğitlikler bu ciltte anlatılmaktadır (Dikmen, 2009, s. 40).

Altıncı ciltte, Hz. Muhammed ve ordusunun çeşitli kabilelerle savaşı, gösterdiği mucizeler, Mekke'nin fethi, Kâbe duvarındaki tasvirlerin silinip putların kırılması, haccın farz kılınması, veda haccı, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in hastalanması, Azrâil ve Cebrâil ile konuşması, yakınları ile vedalaşması ve ölümü anlatılmaktadır. İlk halife olarak Hz. Ebubekir'in görevlendirilmesi ve Müslümanların biat etmesi ile sona ermektedir (Dikmen, 2009, s. 40). Hz. Ali'nin serüvenleriyle ilgili tasvirlerle de yer verilmiştir.

İstanbul'da Bulunan Siyer-i Nebi Yazmalarına Ait Minyatürlerdeki Uçar Vaziyetteki Melek Tasvirleri

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H. 1221'de 214a sayfasında Hz. Muhammed (s.a.v.)'in doğacağı gece annesi Âmine'ye görünen olayların gösterildiği sahnede uçar şekildeki melekler yerle gök arasına ipek döşek serer, at üstünde yer alan kanatlı melekler ise doğuya, batıya ve Kâbe'nin damına birer sancak dikerek, Âmine'nin babasının evini tavaf ederler (Tanındı, 1984, s.142).

Bu sahnede uçar vaziyette dört melek yer almaktadır. Üstte, dizlerini bükmüş şekilde verilen iki melek, alttaki iki meleğin tuttuğu döşegi koruyacak şekilde çetirin dört köşelerinden tutmaktadır (Resim: 1). Bunlardan sol tarafta kalan meleğin kırmızı renkteki kıyafeti, sarı renkte süslemeye sahiptir. İç elbisesi ise siyah konturlarla gri bir renk yaratılmış hissini uyandırmaktadır. Belinde sarı bir kuşağa kollarında ise sarı renkte birer pazubantlarına (Tiraz) yer verilmiştir. Başında tacı bulunan meleğin kanatlarında turuncu ve mavi renklere yer verilmiştir. Sarı renk bir detay ile başlayan turuncu ve mavi renkteki kanatlarının bir tanesi aşağı bir tanesi ise yukarı bakacak şekilde verilmiştir. Sağ taraftaki meleğin turuncu renkteki kıyafetinde de sarı renkte süslemeler mevcuttur. İç elbisesi sarı renkte verilmiştir. Belinde sarı renkte kuşağı bulunan meleğin kollarında da sarı renkteki pazubantlar dikkat çekmektedir. Başında tacı bulunan meleğin kanatları ise sarı renkte bir kanat üstü detayından sonra mavi ve pembe renklerde verilmiştir. Kanatların ise biri aşağı biri yukarı bakar şekildedir.

Döşegi tutan meleklerden sağ taraftakinin kanatları, başının arka kısmında sarı renkte bir kanat üstü detayından sonra pembe ve yeşil renklerde çapraz bir şekilde birleşirken, sol tarafta yer alan meleğin kanatları sarı renkte bir kanat üstü detayından sonra yeşil ve pembe renklerde düz bir şekilde aşağıya doğru yönelmiştir. Sağ taraftaki meleğin kırmızı elbisesi sarı renkte süslemeye sahiptir ve kollarında ki sarı renk pazubantı dikkat çekmektedir. Sol tarafta kalan meleğin kollarında pazubantına yer verilmemiştir. Melekler sürmeli badem gözleri, uzun burnu, kalın kaşları, küçük ağızları ile yuvarlak yüzlü olarak verilmiştir. Dört meleğinde siyah saçları taçlarının altından omuzlarına dökülür şekilde verilmiştir.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H. 1221'de 217b sayfasında Hz. Muhammed (s.a.v.)'in doğacağı zaman meleklerin Âmine'ye cennet saçları saçmasının tasvir edildiği sahnede, renkli kanatları ve elbiseleri ile göze çarpan melek tasvirleri esere farklı bir ahenk katmıştır (Tanındı, 1984, s.142). Sadece sahnenin sol üst köşesinde yer alan iki melek uçar vaziyette ve belden yukarıya görülecek şekilde verilmiştir (Resim: 2). Bu iki melek, yatay bir görünüm sergilemektedir. Her iki melek de ellerinde üstü dilimli kapağı bulunan kâse tutmaktadır. Üstte, iç elbisesi mavi olan kırmızı elbiseli meleğin kanatları yukarıya doğru siyah ve sarı renklerde çapraz bir şekilde verilirken, iç elbisesi açık mavi olan gri elbiseli meleğin kanatları düz bir şekilde yeşil ve turuncu renklerde sırt kısmına doğru uzanmaktadır. Ayrıca gri elbiseli meleğin mavi renkteki pazubantı ve kırmızı renkteki kuşağı gözükmektedir. Melekler sürmeli badem gözleri, uzun burnu, kalın kaşları, küçük ağızları ile yuvarlak yüzlü olarak verilmiştir. Meleklerin siyah saçları, taçlarının altından kısmen gözükmektedir.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H. 1222'de 382a sayfasındaki Cebrail'in Hz. Muhammed (s.a.v.)'e Tanrı'nın selamını getirdiği sahnede Cebrail, uçar vaziyette sahnenin tam ortasında, ayakları dizden kırık bir şekilde yukarıya doğru uzatılmış, baş kısmı biraz daha aşağıda kalarak oldukça hareketli bir görünümde verilmiştir (Resim: 3). Kollarını göğüs kısmında çapraz bir şekilde kavuşturarak ellerini omuz hizalarına sabitlemiştir. Dört kanatlı olarak verilen meleğin kanatları yukarıda, ayaklarına doğru uzanmaktadır. Bu sahnede meleğin dört kanatlı tasvir edilmesinin sebebi dört büyük melekten bir tanesi olduğunu sanatçının okuyucuya belirtmek istemesidir. Kollarında görülen kısımdan kırmızı iç elbiseye sahip olduğu anlaşılan meleğin mavi renkteki elbisesinde sarı renkte desenlere yer verilmiştir. Belinden bağlanan siyah çizgili sarı renkteki kuşağının düğümünden sonraki uçlardan biri sağ koluna

dolanırken diğer ucu ise iki bacağından arasından geçirilmiştir. Meleğin ense kökünden çıkan kanatlarında koyu sarı renkte bir kanat üstü detayından sonra sırasıyla turuncu, sarı ve yeşil renklere yer verilmiştir. Melek sürmeli badem gözleri, uzun burnu, ince kaşları, küçük ağızları ile yuvarlak yüzlü olarak verilmiştir. Meleğin saiyah renkteki saçları tacının altından omuzlarına doğru dökülmektedir.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H. 1223'de 176a sayfasında Cebrail, Mikail ve Azrail'in, Esced b. Guveylime ile teke tek dövüğe hazırlanan Hz. Muhammed (s.a.v.)'in yardımına gelmesi sahnesinde (Tanındı, 1984, s.144), üç melek uçar vaziyette verilmiştir (Resim:4). Hz. Peygamber'i ansızın gelecek tehlikelerden korumak ya da Tanrı'nın emrini iletmek için, grup halinde uçarak gökyüzünden inen melekler, ilk bakışta hemen göze çarpmaktadır (Tanındı, 1984, s.39). Bu üç meleğin de dört kanatlı tasvir edilmeleri bu meleklerin dört büyük meleklerden olmasıdır. Bunlardan Hz. Muhammed (s.a.v.)'in solunda iç elbisesi kahverengi olan beyaz elbiseli melek dizlerini bükmüş şekildedir. Elleri göğüs hizasında çapraz bir şekilde verilerek omuz hizasına sabitlenmiştir. Belinde siyah çizgili sarı kuşağı göbek hizasında düğümlenerek, düğümün iki ucu kollardan sarkıtılmıştır ve kollarındaki aynı renkteki pazubantları da dikkat çekmektedir. Kanatları ise sarı renkte bir kanat üstü detayından sonra gri ve beyaz renklerde yukarıda aynı yöne doğru uzanmaktadır.

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in sağında bulunan melek mor üzeri sarı renkte desenli iç elbiseye sahiptir ve dış elbisesi sarı renktedir. Dizleri üzerine oturur vaziyette, sağ kolu öne, sol kolu ise sağ omzuna doğru uzanmıştır. Belinde bağlı olan siyah çizgili kuşağının bir ucu sol kolundan sarkarken diğer ucu iki bacağından arasından geçirilmiştir. İki kolunda da siyah çizgili sarı renkteki pazubantlarına yer verilmiştir. Dört adet kanadı bulunan meleğin kanatları yukarıda aynı yöne doğru yönelmiştir. Meleğin kanatları mor ve yeşil renklerde verilmiştir.

Sahnenin sağında turuncu üzeri sarı desenli iç elbiseye sahip kırmızı elbiseli melek diğer iki meleğin duruşlarına göre farklılık göstermektedir. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in karşısında yer almaktadır. Meleğin bacakları dizlerden bükülmüş bir şekilde yukarıya doğru uzanmaktadır. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in sağında duran sarı elbiseli meleğe benzer şekilde sağ kolu aşağıya, sol kolu ise sağ omzuna doğru uzanmaktadır. Kırmızı elbisenin bel kısmından siyah çizgili sarı renkteki kuşağı düğüm halinde bağlanmış ve düğümün iki ucu bacaklarına dolanmış şekilde verilmiştir. Meleğin iki kolunda da düğümlenmiş siyah çizgili sarı pazubantları açık şekilde görülmektedir. Kanatları ise yukarıya doğru yönelmiştir. Siyah renkte kanat detayına sahip olan bu melek ise mor ve yeşil renk arasında bir de sarı renkte farklı bir tüy detayı eklenmiştir. Bu sayfada yer alan meleklerin başlarında sarı renkte süslü birer taca da yer verilmiştir. Melekler sürmeli badem gözleri, uzun burnu, kalın kaşları, küçük ağızları ile yuvarlak yüzlü olarak verilmiştir.

Bu üç meleğin başlarındaki saçlar benzer şekilde verilmiştir. Saçları başlarının arkasında, omuzlarına doğru uzanır şekilde görülmektedir. Melekler sürmeli badem gözleri, uzun burnu, kalın kaşları, küçük ağızları ile yuvarlak yüzlü olarak verilmiştir.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H. 1223'de 296a'da Hz. Muhammed (s.a.v.)'in, Halid'i asi olmakla suçladığı ve Cebrail'in gelerek onu müdafaa ettiği sahne tasvir edilmiştir (Resim: 5). Sahnenin ortasında yer alan mavi üzerine sarı renk desenlere sahip iç elbisesi ile dış elbisesinde turuncu üzerine sarı renkteki deseniyle birlikte gördüğümüz meleğin dört kanadı bulunmaktadır. Kanatları yukarıda, aynı yöne doğru uzanmaktadır. Dizlerini bükmüş vaziyette görülen meleğin kolları göğüs hizasında çapraz bir şekilde birleştirilmiş, elleri omuzlardan aşağıda kalacak şekilde verilmiştir. Belinde ve kollarında siyah çizgili sarı renkte kuşak ve pazubanta sahip olan meleğin başındaki tacı da sarı renkte verilmiştir. Ense kökünden yukarıya doğru uzanan kanatları sarı renkte bir kanat detayından sonra sırasıyla, sarı, kırmızı ve yeşil renklerde verilmiştir. Bu sahnede yer alan meleğin yüzü tahrip olmuştur. Meleğin omuz kısmından siyah renkteki saçlarının omuzlarına döküldüğü kısmen de olsa seçilebilmektedir.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H. 1223'de 298a sayfasında Mekke'ye giden Müslüman ordusuna Cebrail, Mikail, İsrail ve Azrail'in de eşlik ettiği sahnede (Tanındı, 1984 s.144) melekler ortada, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in arkasında sıralanmış şekilde yer almaktadır (Resim: 6). Konunun etkileyici biçimde aktarılmasında önemli rol oynayan melekler (Tanındı, 1984 s.39), sırasıyla şu şekilde verilmiştir.

Hz. Muhammed (s.a.v.)'in tam arkasındaki koyu sarı renkte iç elbiseye sahip turuncu elbiseli meleğin kolları göğüs hizasında çapraz bir şekilde birleşmektedir. Dizlerini bükmüş şekilde verilen meleğin dört adet kanadı yukarıda, aynı yöne doğru uzanmaktadır. Belinde siyah çizgili sarı kuşak, kollarında ise aynı özellikteki pazubantlara yer verilmiştir. Turuncu elbisesinin üzerinde de sarı renkte desenler mevcuttur. Ense kökünden çıkan dört adet kanadı sarı renkte bir kanat detayından sonra sırasıyla mavi, sarı ve yeşil renklerde yukarıya doğru uzanmaktadır.

Kırmızı elbiseli meleğin sadece sağ kolu görünmektedir. Melek sağ kolunu göğüs hizasında başına doğru kaldırılmış ve dizlerini bükmüş vaziyette verilmiştir. Kanatları yukarıda, ikisi sağa iki ise sola bakar şekilde

uzanmaktadır. Sarı renkte bir iç elbiseyle meleğin kırmızı renkteki dış elbisesinin üzerinde de sarı renkte desenler bulunur. Belindeki siyah çizgili sarı renkli kuşağın düğümünün bir ucu sahnede gözüken kolundan aşağı doğru sarkmaktadır. Ense kökünden çıkan dört adet kanadı da sarı renkteki kanat detayından sonra mor ve yeşil renklerle tamamlanmaktadır.

Soldaki sarı elbiseli meleğin kolları göğüs hizasında, sağ kolu yukarıya doğru kaldırılmış sol kolu bel hizasında sabit tutulmuştur. Soldaki, bir kolu görülmeyen kırmızı elbiseli meleğin de sol kolunun bu melek ile benzer şekilde verildiğini düşünmekteyiz. Kanatları yukarıda, ikisi sağa ikisi ise sola yönelmiş şekilde uzanmaktadır. Sarı renkte iç elbisesi olan meleğin dış elbisesi kollara göre daha açık sarı renkte verilmiştir. Elbise üzerinde de yine sarının farklı bir tonunda yapılmış desenlemeler mevcuttur. Bel kısmında bir kuşak olduğu görülen meleğin kollarında da aynı renkte pazubantlara yer verilmiştir. Ense kökünden çıkan dört adet kanat, sarı renkte kanat detayından sonra turuncu ve mavi renklerde devam etmektedir.

Sağ taraftaki turuncu elbiseli melek dört adet kanada sahiptir ve kanatları yukarıda aynı yöne doğru uzanmaktadır. Kolları sahnenin soluna doğru uzanan melek, kollarında bel kuşağının uçlarını taşımaktadır. Dizlerini bükmüş vaziyette havada süzülürken görülmektedir. Meleğin üzerindeki turuncu elbise, sarı renkte desenlere sahiptir. Belinde siyah çizgili sarı renkte kuşak, kollarında sarı renkte pazubantı yer almaktadır. Ense kökünden çıkan dört adet kanadı sarı renkteki kanat detayından sonra kırmızı ve yeşil renklerde devam etmektedir.

Bu dört meleğin başlarındaki saçlar benzer şekilde verilmiştir. Saçları başlarının arkasında, omuzlarına doğru uzanır şekilde görülmektedir. Melekler sürmeli badem gözleri, uzun burnu, kalın kaşları, küçük ağızları ile yuvarlak yüzlü olarak verilmiştir.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H. 1223 330a sayfasında Cebrail'in Hz. Muhammed (s.a.v.)'e cesaret vermesi üzerine Hz. Muhammed (s.a.v.)'in düşman üzerine yürüdüğü sahnede, tam ortada yer alan ve vücudun alt kısmı dağların arkasında kalmış şekilde verilen meleğin sadece vücudunun üst kısmı görülmektedir (Resim: 7). İki kolu ileriye doğru uzanmaktadır. Meleğin siyah renkteki saçları omuz hizasına kadar inmekte ve omuz hizasında iki tarafından toplanmaktadır. İki kanatlı olarak verilen meleğin kanatları açık şekilde ve aşağı doğru uzanmaktadır. Kırmızı renkteki üst kıyafetinin içine giydiği beyaz elbisesi ile tasvir edilen meleğin ense kökünden çıkan kanatları sarı renkteki kanat detayından sonra yeşil ve kırmızı renklerde devam etmektedir. Yüzü bozulma sebebiyle tam olarak anlaşılabilir değildir.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H. 1223 338a sayfadaki Hz. Muhammed (s.a.v.) ve ordusu Huneyn'de savaşırken, Cebrail'in meleklerle gelip, onunla birlikte olduğunu söylediği sahnede (Tanındı, 1984:144) melek, sahnenin tam ortasında uçar vaziyette, kanatları açık bir şekilde ve iki kanatlı olarak verilmiştir (Resim: 8). 330a sayfasındaki melek ile benzerlik göstermektedir. Kollarını omuz hizasında yukarıya doğru kaldırmıştır. Siyah renkteki saçları omuz hizasına kadar inmekte ve iki yandan toplanmıştır. Yeşil renkteki üst kıyafetinin içine giydiği sarı elbisesi ile verilen meleğin ense kökünden çıkan kanatları sarı renkte bir kanat detayına sahiptir. Bu kanat detayını sırasıyla kırmızı ve daha açık tonlarda verilmiş sarı renk tamamlamaktadır. Başındaki süslü tacı diğer sayfalarındaki meleklerdeki gibi sade değil, yeşil renkli değerli taşlarla süslenmiştir.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H. 1223 376a sayfasında Hz. Muhammed (s.a.v.) Abdurrahman ile konuşurken, Cebrail'in gelip Abdurrahman için cennette bir yer ayırdığını söylediği sahnede melek sahnenin (Tanındı, 1984: 144) tam ortasında, uçar vaziyette ve dört adet kanadından ikisi sağa, ikisi sola bakacak şekilde verilmiştir (Resim: 9). Ayakları yukarıda, baş kısmı aşağıda, çapraz bir şekilde verilen kolları da göğüs hizasında birleşmektedir. Sarı renkteki iç elbisesi üzerine, üzeri sarı renk süslemelere sahip kırmızı elbisesi ayaklarına kadar uzanmakta ve ayaklarını kapatmaktadır. Sarı renkteki süslemelerin elbisenin yaka kısmında yoğunlaşması yaka kısmının belirgin şekilde fark edilmesini sağlamaktadır. Belinde siyah çizgili sarı renk kuşak, kollarında da kuşakla benzer özellikte pazubantlar görülmektedir. Bel kuşağının uçlarından biri bacakları arasında kalırken diğeri aşağı doğru sarkmaktadır. Ense kökünden çıkan dört adet kanadında ise sarı renk kanat detayından sonra sırasıyla turuncu ve yeşil renk kullanılmıştır. Başındaki tacı siyah hatlarla belirlenmiş sarı renktedir. Siyah renkteki saçları başındaki tacının altından kısmen gözükmektedir. Melek, sürmeli badem gözleri, uzun burnu, kalın kaşları, küçük ağızı ile yuvarlak yüzlü olarak verilmiştir.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H. 1223 378a sayfasında Cebrail'in, Hz. Muhammed (s.a.v.)'e Hz. Ali'yi Medine'ye göndermesini söylediği sahnenin ortasında yer alan melek mavi elbiselidir. Uçar vaziyette, dört kanatlı ve kanatları açık bir şekilde verilmiştir (Resim: 10). Dizlerini bükmüş şekilde, bir bacağı aşağıda bir bacağı yukarıdadır. Kolları öne doğru, Hz. Muhammed (s.a.v.)'e bir şey uzatır vaziyette görülmektedir. Kanatları yukarıda, aynı yöne doğru uzanmaktadır. Turuncu iç elbisesi ve üzerine giydiği mavi elbisesi sarı renk süslemeye sahiptir. Bel hizasından

siyah çizgili sarı renkte bir kuşak ile bağlanmıştır. Bu kuşağın düğümünden sonraki iki ucu ise iki bacağına arkasına doğru dolanmaktadır. Kollarında da siyah çizgili sarı renkte pazubantlara yer verilmiştir. Ense kökünden çıkan kanatları sarı renkte kanat detayından sonra sırasıyla sarı, kırmızı ve yeşil renklerde tamamlanmaktadır. Meleğin başındaki taç diğer meleklerin tacı ile benzerlik göstermektedir. Melek, sürmeli badem gözleri, uzun burnu, kalın kaşları, küçük ağızı ile yuvarlak yüzlü olarak verilmiştir. Tacın altından siyah renkteki saçları kısmen gözükmektedir.

Türk ve İslam Eserleri Müzesi 1974 257b sayfasında, Bedir savaşı sırasında Cebrail'in bir ayet getirme sahnesinde (Tanındı, 1984:143), melek turuncu elbiselidir. Kolunda "Cibril" yazısı bulunan melek uçar vaziyette, dört kanatlı ve kanatları açık olarak görülmektedir (Resim: 11). Başı yukarıda, ayakları aşağıda, bir dizi aşağıda bir dizi yukarıda bükülmüş vaziyette ve yeşil iç elbiseye sahip turuncu elbiseli melek, önünde bulunan Hz. Muhammed (s.a.v.)'e iki eli ile uzanmaktadır. Bel kısmında ise sarı renkte bir kuşağı bulunur. Kuşağın düğümünden sonraki iki ucu farklı yönlerde doğru savrulmaktadır. Ense kökünden çıkan kanatlarından ikisi sarı renk kanat detayı ile başlar, sonrasında yeşil ve sarı renkler ve ardından da turuncu ve pembe renkler birbirini takip etmektedir. Diğer iki kanadında ise sarı bir kanat detayı ardından pembe ve bu rengi takip eden hardal sarısı bir renk ve sonunda daha koyu renkte bir pembe kullanılmıştır. Meleğin başında sarı renkte tacı bulunmaktadır. Siyah renkteki saçları omuz hizasına kadar inmekte ve iki yanlardan toplanmaktadır. Yuvarlak yüzlü, badem gözlü, uzun düz burunlu, küçük ağızlı olarak tasvir edilmiştir.

Türk ve İslam Eserleri Müzesi 1974'de 263b sayfasında, Cebrail ve diğer meleklerin, Bedir savaşı sırasında Müslümanların yardımına gelmesi sahnesinde (Tanındı, 1984:143), sahnenin sağında yer alan melek kırmızı elbiselidir (Resim: 12). Yanında "Cibril" yazan ve uçar vaziyette, dört adet kanada sahip olan meleğin kanatları açık şekildedir. Kanatlar yukarıda, aynı yöne doğru uzanmaktadır. Saçları omuz hizasına kadar inmekte ve iki yanlardan toplanmaktadır. Yeşil bir iç elbiseye sahip kırmızı elbisesi bel kısmında sarı renk bir kuşakla bağlanmış, kollarda da sarı renkte düğümlü pazubantlar yer almıştır. Bu kuşak göbek hizasında düğüm yapmış, düğümün iki ucu iki taraftan sarkıtılmıştır. Ayaklara kadar uzanan kırmızı elbisenin altında yeşil renkte bir iç kıyafetine daha yer verildiği görülmektedir. Başında üç dilimli sarı renk bir tacı mevcuttur. Ense kökünden çıkan dört adet kanadı farklı renklerde verilmiştir. İki kanadı sarı renkte bir kanat detayı ardından kırmızı, yeşil, koyu sarı ve pembe renklerle verilirken diğer iki kanadında ise iki koyu sarı arasına yerleştirilmiş turuncu renk ile karşılaşılmaktadır. Melek yuvarlak yüzlü, badem gözlü, uzun düz burunlu, küçük ağızlı olarak tasvir edilmiştir.

Türk ve İslam Eserleri Müzesi 1974 283a'da, Bedir savaşında elde edilen ganimetlerin paylaşılması ile ilgili olarak Hz. Muhammed (s.a.v.)'e bir ayet getirme sahnesinde, sayfanın ortasında yer alan ve kanadında "Cibril" yazan melek yeşil iç elbiseye sahip turuncu elbiselidir (Resim: 13). Elbise bel kısmında sarı renk bir kuşak ile bağlanmış, kuşağın düğüm kısmından sonra gelen iki ucu meleğin önünden ve arkasından sarkmıştır. Kollarda, kuşak ile aynı renkte düğümlü pazubantlara yer verilmiştir. Uçar vaziyette olup dört kanada sahiptir. Açık şekilde verilen kanatları yukarıda aynı yöne doğru uzanmaktadır. Ayakları yukarıda, baş kısmı aşağıda olmak üzere çapraz şekilde durmaktadır. Kolları öne doğru uzanmış, Hz. Muhammed (s.a.v.)'e bir şey uzatır vaziyette görülmektedir. Meleğin ense kökünden çıkan dört adet kanadından ikisi sarı renkte bir kanat detayı ile başlayıp ardından mavi, kırmızı ve yeşille; diğer iki kanadı ise sarı renkteki kanat detayı ile başlayıp sonrasında mavi, hardal sarısı ve beyaz ile devam etmektedir. Meleğin başındaki taçta sarının iki tonu kullanılmıştır. Boynu gözükmeyen melek yuvarlak yüzlü, badem gözlü, uzun düz burunlu, küçük ağızlı olarak tasvir edilmiştir.

Değerlendirme

Klasik Osmanlı minyatür sanatı içerisinde önemli bir yer tutan ve Saray nakkaşhanesinde hazırlanan Siyer-i Nebi'ye ait minyatürler dönemin resim sanatının karakteristik özelliklerini gösterir. Nakkaş Osman ile Nakkaş Hasan Paşa'nın da yer aldığı ekipte altı nakkaşın çalışmış olabileceği ifade edilir. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in hayatını anlatan tek minyatürlü yazma olan eserin minyatürlerindeki melek tasvirleri, genel olarak değerlendirildiğinde farklı renklerde ve farklı pozisyonlarda karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu görünüm uçar vaziyette olan melekler de izlenmektedir. Uçar şekilde verilen melekleri kanatlarına göre, iki ve dört kanatlı, kanatları çapraz şekilde olanlar ve bir kanadı aşağı bir kanadı yukarı bakanlar şeklinde gruplandırmak mümkündür.

Meleklerde Kıyafet Kullanımı

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H. 1221, H.1222, H.1223'deki melek tasvirlerinin kıyafetleri farklı renklerde üç parça halinde verilmiş, bel kısımlarında birer kuşakları bulunmaktadır. Üst kısımda, elbisenin pazubantlı kolları dirseklere kadar uzanmaktadır. Dirseklerden kollara kadar ise farklı renkteki iç elbisesinin kolları görülür. Sıfır yaka kıyafeti bel hizasında bir kuşak yardımıyla bağlanmaktadır. Farklı renklerde elbiselere sahip meleklerin bazılarının kıyafetlerinde bitkisel motiflere yer verilmiştir. Alt kısımda, genellikle tek parça olan elbisenin etek kısmı

bulunmakta ve çoğunlukla ayakları kapatmaktadır. Bazen de ikinci bir etek ucuyla tamamlanmaktadır. Elbiseler bir bütün halinde omuzlardan ayakuçlarına kadar tek renk olarak inmekte, ikinci bir etek ucu var ise burada farklı renkler tercih edilmektedir. Bel hizasında, ön kısımda fiyonk şeklinde bir düğüm yapan renkli kuşaklar genellikle melek tasvirlerinin kolları üzerinden geçerek, düğümün iki ucu sarkıtılmış şekilde verilmiştir.

Anadolu Selçuklu kıyafetleri genel olarak "kaftan, mintan, hırka, üç etek" diye tanımlanırken Osmanlı Döneminde "giysi, kaftan, entari gibi tanımlamalar kullanmıştır (Süslü: 2002, And, 2004,).

Genellikle dört büyük melekte görülen haleler alev şeklinde verilmiş, haleler bazen bütün vücudu sarar şekilde bazen de baş kısmından sadece omuz hizasına kadar inmektedir. Melek tasvirlerinde taçlar bazen süslemesiz bazen de çoğunlukla bitkisel motiflerle süslenmiş olarak verilmiştir. Başlarındaki taç haricinde bazen saçlarında değerli taşlar görülmekte olup, bunlar dışında başka takıya yer verilmemiştir. Türk ve İslam Eserleri Müzesi 1974'deki melek tasvirlerinde de genel olarak Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki yazmalarda olduğu gibi uygulamalara gidilmiş olmakla birlikte, burada her bir meleğin başındaki taçlarda Topkapı Sarayı Müzesi kütüphanesindekilerden farklı olarak değerli taşlar kullanılmıştır.

Meleklerde Renk Kullanımı

Ele aldığımız yazma eserlerde yer alan uçar vaziyetteki meleklerde ağırlıklı olarak kırmızı ve turuncu renkler tercih edilmekle birlikte pembe, sarı, yeşil, mavi, gri, mor ve altın sarısı gibi renkler de kullanılmıştır. Türk ve İslam Eserleri Müzesi 1974'de yer alan minyatürlerdeki renkler Topkapı Sarayı Müzesindeki minyatürlere göre daha canlı ve daha açık tonlarda verilmiştir.

Meleklerin elbiselerinde başta kırmızı ve turuncu olmak üzere sarı, yeşil ve mavi gibi renklere yer verilmiştir. Esas (dış) elbiseler kısa kollu olarak verilmiş, devamında ise iç elbisesinin kolu görülmektedir. Dış elbise ile iç elbisenin renkleri farklıdır ve elbiselerde çoğunlukla farklı renk motiflerle süsleme yoluna gidilmiştir. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H.1221 214a sayfasında meleklerin kıyafetlerinde turuncu ve kırmızı, H.1221 217b sayfasında meleklerin kıyafetlerinde gri ve kırmızı, H.1222 382a sayfasında meleğin kıyafetinde mavi ve kırmızı, TH. 1223 176a sayfasında ise meleklerden birinde sarı, diğerinde turuncu ve mor, H. 1223 296a sayfasında meleğin elbisesinde turuncu ve mor H. 1223 298a sayfasında meleklerden birinde kırmızı, diğerinde turuncu üçüncüsünde ise sarı renkler kullanılmıştır, H. 1223 330a sayfasındaki melekte iç elbise beyaz dış elbise kırmızı, H. 1223 338a sayfasındaki melekte iç elbise sarı dış elbise yeşil, H. 1223 376a sayfasındaki melekte iç elbise sarı dış elbisesi kırmızı, H. 1223 378a sayfasındaki melekte iç elbise turuncu dış elbise mavi; Türk ve İslam Eserleri Müzesi 1974 257b sayfasındaki melekte iç elbise yeşil dış elbise turuncu, 1974 263b sayfasındaki melekte yeşil detaylara sahip elbisesinde kırmızı, 1974 283a sayfasındaki melekte ise iç elbise yeşil dış elbise turuncu renktedir.

Meleklerin kanatlarında ise sarı, kırmızı, turuncu, pembe, yeşil, mavi, mor, kahverengi ve siyah gibi renkler görülür. Bunlar arasında mor, kahverengi ve siyah çok az kullanılan renkler olmuştur. Her meleğin kanadında renk kullanımı farklı olmakla birlikte bazı meleklerin kanatlarında söz konusu renklerden ikisi, bazılarında üçü bazılarında ise dördü tercih edilmiştir.

Meleklerde el ve kol hareketleri

İncelediğimiz minyatürlerdeki meleklerin el ve kol hareketleri farklılık göstermektedir. Bazı meleklerin kolları dirsekten bükülmüş şekilde öne veya yukarıya doğru yönelmiş, bazı meleklerde de her iki kol farklı yönlerde doğru uzanmaktadır. Özellikle Türk ve İslam Eserleri Müzesi 1974 nolu yazmada yer alan uçar şeklindeki meleklerin hepsinde kollar karşılıklı duran Hz. Muhammed (s.a.v.)'e doğru uzanmakta ve O'nun ellerini tutar şekilde görülmektedir. Bazı melekler ise ellerinde bir nesne tutmaktadır.

Meleklerde tercih edilen diğer bir uygulamada ise kollar göğüs hizasında çapraz şekilde kavuşmakta, eller ise omuz hizasında bulunmaktadır.

Meleklerin Yüz Tipleri

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H. 1221, H.1222, H.1223'de yer alan melek tasvirleri badem gözlere, uzun buruna, küçük ağza sahiptir. Türk ve İslam Eserleri Müzesi 1974'de ise bazı meleklerde farklı olarak kemerli burun ile de karşılaşılmaktadır. Tasvirlerin yüzleri 2/3 şeklinde hafif yana dönük pozisyonda verilmiştir.

Sonuç

Sonuç olarak, içerisinde Klasik Dönem Osmanlı minyatür sanatının önemli örneklerini barındıran İstanbul’daki Siyer-i Nebi yazmalarında uçar vaziyette görülen melek tasvirleri, sadece kanatlı olmalarıyla değil, üzerlerindeki süslü takı ve kıyafetleriyle de sahne içerisinde yer alan diğer figürlerden ayrılmaktadır. Her ne kadar meleklerde renk olarak kompozisyondaki diğer figürlerde kullanılan renkler tercih edilmiş olmakla birlikte, sanatçımız hem kıyafetlerinde hem de kanatlarında farklı birkaç renk kullanarak, onların diğer figürlerden kolaylıkla ayrılmasını sağlamıştır. Ayrıca uçar şekilde verilmelerinden dolayı sahneye bir hareketlilik de getirmektedirler.

Özellikle kolların ve kanatların farklı yönlerde gösterilmiş olması bu hareketlilikte önemli rol oynamaktadır. Yine çoğu zaman dört büyük meleğin dörder kanatlı olarak verilmesi ve diğer meleklerin iki kanatlı olması gibi özellikleriyle de sanatçının dört büyük meleği diğer melekler arasında kolaylıkla fark ettirme çabası içerisinde olduğunu gösterir. Bazı sahnelerde tek başına yer alan iki kanatlı meleklerden bazıları hem işleniş özellikleri hem de başındaki tacın daha süslü olmasıyla diğerlerinden ayrılarak, bunların da dört büyük melekten birisi olduğu vurgulanmıştır.

Kaynaklar

- And, M. (2004), Osmanlı Tasvir Sanatları: 1 Minyatür, İstanbul.
- Bağcı, S., Çağman, F., Renda, G., ve Tanındı, Z. (2006), Osmanlı Resim Sanatı, İstanbul.
- Dikmen, M. (2009), “Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H.1221 nolu Siyer-i Nebi’de Metin Minyatür İlişkisi”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eren, A. (2002), “Nakkaş Osman’ın Minyatürlerinde Figür ve Renk Anlayışı”, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Kaplan, Y. (2006), “Erzurumlu Kadı Mustafa Darîr’in Kitâb-ı Siyer-i Nebî’si”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi ve Sanatları (İslam Tarihi) Anabilim Dalı, Ankara.
- Süslü, Ö. (2002), “Tasvirilere Göre Anadolu Selçuklularında Giyim ve Kuşam”, Türkler Ansiklopedisi, C:7, Yeni Türkiye Yayınları, s.1172.
- Tanıncı, Z. (1984), Siyer-i Nebî, İslam Tasvir Sanatında Hz. Muhammed’in Hayatı, Ankara.

Resim: 1 Hz. Muhammed'in doğacağı gece annesi Âmine'ye görünen olayların gösterildiği sahne. Melekler yerle gök arasına ipek döşek serer, atlı ve kanatlı melekler doğuya, batıya ve Kâbe'nin damına birer sancak dikerek, Âmine'nin babasının evini tavaf ederler, TSMK H. 1221, 214a.

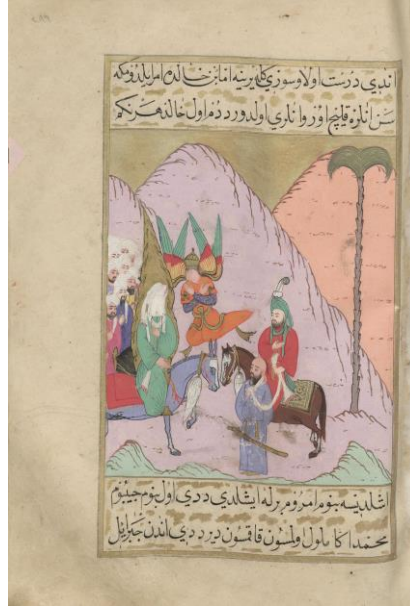
Resim: 2 Hz. Muhammed'in doğacağı an meleklerin Âmine'ye cennet saçları saçması sahnesi, TSMK H. 1221, 217b.

Resim:3 Cebrail'in Hz. Muhammed'e Tanrı'nın selamını getirdiği sahne, TSMK H. 1222, 382a.

Resim: 4 Cebrail, Mikail, Azrail'in, Esced b. Guveylime ile teke tek dövüşe hazırlanan Hz. Muhammed'in yardımına gelmesi sahnesi, TSMK H. 1223, 176a.

Resim: 5 Hz. Muhammed, Halid'i asi olmakla suçlar. O sırada Cebrail'in gelerek onu müdafa ettiği sahne, TSMK H. 1223, 296a.

Resim: 6 Mekke'ye giden Müslüman ordusuna Cebrail, Mikail, İsrail ve Azrail'in de eşlik ettiği sahne, TSMK H. 1223, 298a.

Resim: 7 Cebrail'in Hz. Muhammed'e cesaret vermesi üzerine Hz. Muhammed'in düşman üzerine yürüdüğü sahne, TSMK H. 1223, 330a.

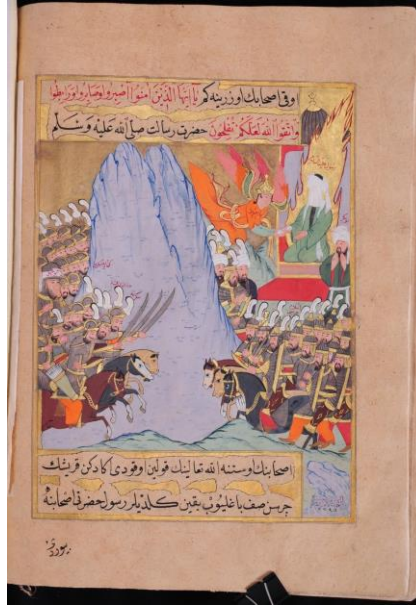
Resim: 8 Hz. Muhammed ve ordusu Huneyn'de savaşırken, Cebrail'in meleklerle gelip, Hz. Muhammed'e onunla birlikte olduğunu söylediği sahne, TSMK H. 1223, 338a

Resim: 9 Hz. Muhammed Abdurrahman ile konuşurken, Cebrael'in gelip Abdurrahman için cennette bir yer ayırdığını söylediği sahne, TSMK H. 1223, 376a

Resim: 10 Cebrael'in, Hz. Muhammed'e Ali'yi Medine'ye göndermesini söylediği sahne, TSMK H. 1223, 378a.

Resim: 11 Bedir savaşı sırasında Cebrail'in bir ayet getirme sahnesi, TİEM 1974, 257b.

Resim: 12 Cebrail ve diğer meleklerin, Bedir savaşı sırasında Müslümanların yardımına gelmesi sahnesi, TİEM 1974, 263b.

Resim: 3 Bedir savaşında elde edilen ganimetlerin paylaşılması ile ilgili olarak Cebrail'in Hz. Muhammed'e bir ayet getirme sahnesi, TIEM 1974, 283a.

FLYING ANGEL DEPICTION IN MINIATURES OF SIYAR AL NABI MANUSCRIPTS IN ISTANBUL

Ezgi TEMEKOĞLU

ABSTRACT

Siyer-i Nebi is a work written by Darir in Turkish for Mamluk Sultan Berkuk in Egypt at the end of the 14th century. About two hundred years after its writing, Ottoman Sultan Murat III requested an illustrated copy of the work. It was prepared in six volumes in 1595 in the palace cashtore. This work, which has five volumes to the present day; It details the life of Muhammad (p.a.v.) and contains 814 miniatures according to the documents. The Topkapi Palace museum contains original copies of TSMK H.1221, TSMK H.1222, TSMK H.1223, while the Museum of Turkish and Islamic Art has a copy of the copy found at Chester Beatty Library in Dublin. Miniatures of siyer-i Nebi writing have the characteristics of ottoman classical art. Angel depictions in miniatures of the work describing the life of Muhammad (p.a.v.) appear in different colors and different positions when evaluated in general. It is possible to evaluate the angels of the writing of Siyer-i Nebi as those that are flying, standing, sitting, on horseback. In this study, the angels depicted in different positions in the miniatures of the Siyer-i Nebi manuscripts in Istanbul were discussed. Angels given in flight are depicted in different ways as those with two or four wings, one wing down one wing looking up and wings crossed. The depictions of angels in question, the use of clothing and color, hand and arm movements and face types were evaluated. The miniatures of Siyer-i Nebi, which has an important place in classical Ottoman miniature art and was prepared in the Palace nakkashane, show the characteristics of the painting art of the period. It is stated that six nakkaş may have worked in the team including Nakkaş Osman and Nakkaş Hasan Pasha. Angel depictions in miniatures of the work, which is the only miniature writing describing the life of Muhammad (p.a.v.), appear in different colors and different positions when evaluated in general. The appearance in question is also observed by angels who are flying. It is possible to group the angels given in flight according to their wings, two and four wings, those with crossed wings, and one wing down and one wing looking up. As a result, the depictions of angels seen flying in the Siyer-i Nebi writings in Istanbul, which contain important examples of classical Ottoman miniature art, are separated not only by their wingedness, but also by the other figures on stage with their fancy jewelry and clothes. Although the colors used in other figures in the composition were preferred as color in angels, our artist used several different colors both in his clothes and on his wings, allowing them to be easily separated from other figures. They also bring a movement to the stage due to their flying. In particular, the fact that the arms and wings are shown in different directions plays an important role in this mobility. Again, with its characteristics such as the fact that four large angels are given as four wings and other angels have two wings, it shows that the artist is trying to make the four great angels easily differentiate between the other angels. Some of the two-winged angels featured alone in some scenes are also separated from others by both their processing characteristics and the more ornate crown on their heads, highlighting that they are one of the four great angels.

Keywords: Miniature, Siyer-i Nebi, angel, Darir